

Juliusz Sikorski

Akta urzędów katastralnych w Archiwum Państwowym Oddział w Gorzowie Wlkp.

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 5, 211-244

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NADWARCIAŃSKI ROCZNIK
HISTORYCZNO-ARCHIWALNY
NR 5 - ROK 1998

Juliusz Sikorski
Gorzów Wlkp.

**Akta urzędów katastralnych
w Archiwum Państwowym Oddział w Gorzowie Wlkp.**

Poniższy tekst zawiera podsumowanie pierwszego etapu prac związanych z opracowaniem akt urzędów katastralnych, przechowywanych w gorzowskim archiwum. Znajdują się tu trzy zespoły akt katastralnych: z Gorzowa, Międzyrzecza i Skwierzyny. Na pierwsze miejsce wysuwa się urząd gorzowski (z lat [1807] 1865-1943 [1964], liczący 863 jednostek archiwalnych (dalej: j.a.) oraz 2.562 mapy. Pozostałe liczą znacznie mniej akt: międzyrzecki (z lat 1865-1896) 268 j.a., a skwierzyński (z lat 1892-1945) 96 j.a. oraz 115 map. W pierwszym etapie opracowania tych materiałów uporządkowano zachowaną dokumentację aktową urzędów, natomiast mapy pozostawiono nie opracowane. Zostaną one uporządkowane w najbliższych latach.

1. Dzieje ustrojowe urzędów

A. Wprowadzenie podatku gruntowego w Prusach (pocz. XIX - 1865)

Powstanie pruskich urzędów katastralnych¹ związane było ściśle z reformami podatkowymi i agrarnymi prowadzonymi na początku XIX stulecia. Mocą rozporządzenia królewskiego z dnia 20 czerwca 1817 roku

¹ Kataster - (śrdw. - łac. *catastrum* - wykaz poglównego) urzędowy spis nieruchomości (gruntów, budynków) z dokładnym oszacowaniem ich wartości i wykazem dochodów, sporządzony dla celów podatkowych. Więcej informacji na temat działalności i organizacji urzędów katastralnych w: T. D z w o n k o w s k i, *Pruskie urzędy*

powołano do życia Królewskie Komisje Generalne dla poszczególnych prowincji państwa. Ich zadaniem było czuwanie nad realizacją wspomnianych reform.² Już jednak w roku 1837 w zachodniej części Prus utworzono odpowiednie biura katastralne nadzorujące prawo podatkowe i uaktualniające wymiar podatków.³

Zmiana sytuacji nastąpiła dopiero 21 maja 1861 roku z chwilą wydania prawa o dalszej regulacji podatku gruntowego i podwyższeniu dotychczasowego podatku w prowincjach wschodnich Prus. Zasadniczą nowością ustawy było wprowadzenie dla sześciu prowincji wschodnich państwa (Brandenburgia, Śląsk, Pomorze, Prusy Zach., Prusy Wsch. i Prowincja Poznańska) jednolitego podatku gruntowego i budynkowego (Grund und Gebäudesteuer).⁴

W celu wprowadzenia jednolitych przepisów wykonawczych powołano do życia przy Ministerstwie Finansów Dyrekcję do Regulacji Podatku Gruntowego (*Central - Direktion zur Regulung der Grundsteuer*) będącą organem wykonawczym ministra finansów, z wyższym radcą finansowym na czele. Centralna Dyrekcja sprawowała nadzór nad pracą III wydziałów (*Abteilung für die Verwaltung der directen Steuern und der Domänen und Forsten*) w poszczególnych rejencjach. Równocześnie utworzono komisję centralną, w skład której weszli przedstawiciele wszystkich wschodnich prowincji Prus. Komisja układała tabele klasyfikacyjne, inicjowała ustawy i rozporządzenia niezbędne do wykonywania ogłoszonego prawa.

Podatek gruntowy pobierano odtąd osobno od gruntów użytkowych (właściwy podatek gruntowy) i osobno od zabudowań (podatek budyn-

katastralne (geneza, zarys ustroju w latach 1861-1945), Zielona Góra 1982, s. 2 (mps); R. G a z i ń s k i, *Wstęp do inwentarza zespołu akt Urzędu Katastralnego w Świnoujściu*, AP Szczecin; K. G ó r s k a - G o ł a s k a, *Dokumentacja kartograficzna i ewidencyjno-szacunkowa katastru gruntowego i budynkowego w rejencji poznańskiej*, AP Poznań (referat w maszynopisie); K. S i b i l s k i, *Kataster gruntowy i budynkowy*, AP Poznań (referat w maszynopisie).

² Komisja Generalna dla Brandenburgii obejmowała swym zasięgiem działania Brandenburgię i część Łużyc z wyjątkiem Departamentu Frankfurckiego, dla którego powołano oddzielną komisję.

³ 10 stycznia 1837 wprowadzono podatki bezpośrednie, wśród których szczególnie miejsce zajął podatek gruntowy, stopniowo wprowadzany w prowincjach zachodnich państwa pruskiego od 1839 r.

⁴ R. G a z i ń s k i, *Wstęp do inwentarza zespołu akt Urzędu Katastralnego w Świnoujściu*, mps, s. 5.

kowy). Postanowienia ustaw weszły w życie dopiero od roku 1865. Lata 1861-1865 poświęcono na przygotowanie podstawowej dokumentacji pomiarowo-ewidencyjno-szacunkowej.

Prace wstępne w powiatach mające, w myśl ustaw z 1861 ujednolicić podatek gruntowy, prowadziły komisje okręgowe nadzorowane w obrębie każdej rejencji przez III wydziały urzędów rejencyjnych.

B. Powstanie, działalność i organizacja urzędów katastralnych

Po zakończeniu prac wstępnych, w roku 1865, w każdej rejencji powołano dwustopniowe instytucje katastralne. W stolicach rejencji utworzono wówczas biura katastralne (Katasterbüro), natomiast w siedzibach powiatów - urzędy katastralne.

Organizacyjnie biura katastralne wchodziły w skład wydziałów III rejencji, podlegając bezpośrednio prezydentom rejencji. Do zadań biura katastralnego należało: zarządzanie podległymi urzędami katastralnymi, przygotowywanie sprawozdań statystycznych dla rejencji oraz Ministerstwa Finansów, sprawowanie nadzoru nad pracami pomiarowymi wykonywanymi przez urzędy katastralne, współdziałanie przy szacowaniu gruntów i budynków zgodnie z obowiązującymi ustawami, nadzór nad wymiarem podatku gruntowego i budynkowego, załatwianie odwołań obywateli, organizowanie i prowadzenie szkoleń personelu urzędów katastralnych, zaopatrywanie urzędów katastralnych w druki i formularze oraz troska o starą dokumentację.⁵

Do obowiązków urzędów katastralnych należało: prowadzenie pomiarów gruntów i budynków, szacowanie nieruchomości, opracowywanie map i innych materiałów pomiarowych, wykonywanie prac związanych z wymiarem podatku, współdziałanie przy podziale świadczeń rentowych, wydawanie i uwierzytelnianie wyciągów i odpisów dokumentacji katastralnej, udzielanie informacji sądom i innym urządům oraz osobom prywatnym.⁶ Pracami każdego urzędu kierował kontroler katastralny (*Katasterkontrolleur*), któremu podlegał personel złożony z: starszych sekretarzy, sekretarzy katastralnych, kontrolerów, mierniczych i ich pomocników, technicznych urzędników pomiarowych oraz personelu pomocniczego. Na początku 1912 roku wyłączono je spod zarządu administracji

⁵ Tamże, s. 4.

⁶ Tamże, s. 5.

ogólnej rejencji, tworząc z nich osobny Królewsko-Pruski Zarząd Katastralny (*Der Königliches - Preussisches Katasterverwaltung*) podległy bezpośrednio Ministerstwu Finansów.

Naszkiecowany powyżej schemat organizacyjny pruskiego katastru przetrwał bez większych zmian do końca lat 30. XX wieku. W okresie III Rzeszy podjęto próbę unifikacji urzędów katastralnych w skali całego kraju. Od 1937 roku prowadzono intensywne prace na terenie całej Rzeszy, powołując w tym celu Krajowe Zakłady Kartograficzne (*Landeskartowerke*). Ukoronowaniem prac unifikacyjnych było utworzenie w roku 1941 tzw. Katastru Rzeszy (*Reichkataster*). Opierał się on jednak praktycznie na dorobku dotychczasowych katastrów krajowych, a unifikacja polegała głównie na wprowadzeniu jednolitych nazw i nowych określeń (np. z *Mutterrolle* na *Liegenschaftsbuch*, z *Artikelverzeichnis* na *Eigentümerverzeichnis*, z *Feldbuch* na *Fortführung*). Wszystkie dotychczasowe zarządzenia dotyczące katastru pozostawały w mocy.

Ostatecznie urzędy katastralne działające na terenie ziem niemieckich przyłączonych po II wojnie światowej do Polski zakończyły swą działalność w roku 1945.

C. Urzędy katastralne w Gorzowie, Międzyrzeczu i Skwierzynie

Urząd Katastralny w Gorzowie był jednym z urzędów podlegających pod Biuro Katastralne we Frankfurcie n. O. Powstały w 1865 roku, obejmował swą działalnością teren powiatu gorzowskiego i miasto Gorzów.

W roku 1900 w Urzędzie było zatrudnionych dwóch pracowników: kontroler katastralny i inspektor podatkowy (*Katasterkontrolleur*, *Steuerinspektor*) w osobie Hugona Stangena, którego nazwisko występuje w dokumentacji do roku 1906⁷, oraz kreślarz katastralny (*Katasterzei-chner*) Karl Schnell, którego nazwisko pojawia się w aktach Urzędu już w roku 1891⁸, a który dwadzieścia trzy lata później pracuje w tymże Urzędzie jako asystent katastralny (*Katasterassistent*).⁹

⁷ Archiwum Państwowe Oddział w Gorzowie, Urząd Katastralny w Gorzowie (dalej: UK w Gorzowie), sygn. 167.

⁸ Tamże, sygn. 608.

⁹ *Adreßbuch für Landsberg a/W 1900, Landsberg a/W 1900* (dalej: *Adreßbuch 1900*), s. 237.

W roku 1914 Urząd zatrudniał łącznie 10 osób, w tym: kontrolera katastralnego będącego zarazem inspektorem podatkowym - Felixa Kretschmera (nazwisko występuje w aktach w latach 1907-1919)¹⁰, wspomnianego powyżej Karla Schnella oraz ośmiu pracowników pomocniczych (*Hilfsarbeiter*) stanowiących siłę dodatkową.¹¹

W 1925 roku pracowało w gorzowskim Urzędzie dwóch dyrektorów katastralnych (*Katasterdirektor*) Max Jaeger (pracował w urzędzie już w roku 1921)¹² i Walter Fiesinger (jego nazwisko pojawia się w dokumentacji w roku 1923 i figuruje do roku 1936)¹³, nadsekretnarz katastralny (*Katasterobersekretär*) Otto Wersich, sekretarz katastralny (*Katastersekretär*) Karl Jahn oraz jedenastu pracowników pomocniczych. Łącznie gorzowski urząd zatrudniał w 1925 roku 15 osób.¹⁴

W toku przeprowadzanych prac porządkowych nad zespołem ustalono również, iż funkcję kontrolera katastralnego pełnili ponadto znani jedynie z nazwiska w latach (1865?)1867-1870 Schulz¹⁵, a w latach 1872-1896 Erfling.¹⁶ Podane powyżej daty skrajne sprawowania urzędu kontrolera katastralnego należy traktować jako przybliżone, gdyż ustalano je jedynie na podstawie informacji dotyczących zmian, które zawierają mapy katastralne.

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż opracowujący mapy podpisywali się jedynie nazwiskiem, wstawiając przed nim zależnie od pełnionej funkcji służbowej pierwsze litery wyrazów. I tak np. K. k. przed nazwiskiem Kretschmer oznacza: *Katasterkontrolleur Kretschmer*, a skrót K. z. przed nazwiskiem Schnella - *Katasterzeichner Schnell* (występuje w feldbuchach).

Godna uwagi jest także informacja, iż w okresie prac poprzedzających bezpośrednio powstanie Urzędu nowych pomiarów dokonywał, w większości przypadków na podstawie pomiarów geometry o nazwisku

¹⁰ UK w Gorzowie. sygn. 728, 753.

¹¹ *Adreßbuch für Landsberg a/W 1914*, Landsberg (Warthe) 1914 (dalej: *Adreßbuch 1914*), s. 267.

¹² UK w Gorzowie. sygn. 167.

¹³ Tamże. sygn. 102, 728.

¹⁴ *Adreßbuch für Landsberg a/W 1925*, Landsberg (Warthe) 1925 (dalej: *Adreßbuch 1925*), s. 367.

¹⁵ UK w Gorzowie. sygn. 167, 594, 595.

¹⁶ Najstarszy odnaleziony dokument z podpisem Erflinga pochodzi z 23 marca 1872 roku i opatrzony jest pieczęcią z napisem Feldmesser. Jednakże już w roku 1877 Erfling podpisuje się jako *Katasterkontrolleur*; UK w Gorzowie. sygn. 129, 167.

Krause pochodzących z 1777 roku, geometra H. Hölscher (*Regirung Geometer*)¹⁷.

Siedzibą Urzędu w 1900 roku był lokal w budynku przy ul. Ogrodowej 8 (*Gartenstrabe*)¹⁸, a czternaście lat później znajdowało się tam mieszkanie służbowe urzędu, które zajmował inspektor, natomiast sam Urząd mieścił się w budynku nr 7 przy tej samej ulicy.¹⁹ Właścicielem domu nr 8 była Anna Erfling, wdowa po kontrolerze katastralnym.²⁰ W roku 1925 siedzibą Urzędu był budynek przy ul. Warszawskiej 5 (*Zehowestr.*).

Interessantów przyjmowano w soboty, które były dniem urzędowania, w godzinach od 8⁰⁰ do 13⁰⁰ przed południem i od 15⁰⁰ do 18⁰⁰ po południu.²¹

Urząd Katastralny w Międzyrzeczu powstał w roku 1865. Był jednym z urzędów podlegających pod Biuro Katastralne w Poznaniu. Początkowo obejmował swą działalnością teren powiatu międzyrzeckiego. Jednak już w 1890 r. szereg jego obrębów zostało przydzielonych do nowo powstałego Urzędu Katastralnego w Nowym Tomysłu. Automatycznie uległ zmianie zasięg urzędu w Międzyrzeczu, który przejął niektóre obręby powiatu międzychodzkiego. W roku 1891 powiat międzyrzecki podzielony był między urzędy w Międzyrzeczu i Nowym Tomysłu.²² Po roku 1918 część powiatu międzyrzeckiego weszło w skład państwa polskiego (dokumentacja dot. tej części powiatu nie została przekazana władzom polskim). Jednak ze względu na brak akt własnych nie jesteśmy w stanie dokładnie odtworzyć terytorialnego zasięgu Urzędu w poszczególnych latach jego działalności.

Samodzielny Urząd Katastralny w Skwierzynie rozpoczął działalność w 1892 roku.²³ Podlegając pod Biuro w Poznaniu, zasięgiem swym

¹⁷ UK w Gorzowie, sygn. 167.

¹⁸ W 1900 roku przy Ogrodowej 8 znajdowało się także, jak się wydaje, służbowe mieszkanie urzędu, w 1900 i 1914 łączone z funkcją inspektora podatkowego i kontrolera katastralnego.

¹⁹ *Adreßbuch 1914*, s. 154.

²⁰ Akta miasta Gorzowa, sygn. 12.773.

²¹ *Adreßbuch 1900*, s. 237; *Adreßbuch 1914*, s. 267; *Adreßbuch 1925*, s. 367.

²² *Amtsblatt der Königlichen Regierung zu Posen*, 1892, s. 334; zob. także K. G ó r s k a - G o ł a s k a, op. cit., s. 10.

²³ *Amtsblatt der Königlichen Regierung zu Posen*, 1892, s. 334; zob. K. G ó r s k a - G o ł a s k a, op. cit., s. 10.; występuje rozbieżność między K. Górską-Gołaską a B. Thome w sprawie powstania urzędu w Skwierzynie. Górska-Gołaska podaje jako rok powstania urzędu 1892, natomiast B. Thome przyjmuje, iż Urząd Katastralny

obejmował powstały 1 października 1887 powiat skwierzyński.²⁴ Nowy powiat utworzono w wyniku podziału dawnego powiatu międzychodzkiego (Kreis Birmbaum).²⁵ Początkowo nowo powstały powiat skwierzyński podlegał pod urząd w Międzychodzie (urząd ten obejmował swym zasięgiem dwa powiaty: międzychodzki i skwierzyński). Jak podaje K. Górską-Gołąska, w roku 1891 powiat skwierzyński podzielony był między dwa urzędy: w Nowym Tomysłu i w Międzychodzie.²⁶ Analogicznie do urzędu międzyrzeckiego ze względu na brak akt własnych Urzędu Katastralnego w Skwierzynie nie jesteśmy w stanie dokładnie odtworzyć terytorialnego zasięgu urzędu w poszczególnych latach jego działalności.

2. Dzieje zespołów

Po zakończeniu II wojny światowej akta urzędów katastralnych przejmowane były przez powiatowe biura pomiarów, gdzie wydzielano osobne referaty katastralne, które dziedziczyły w całości kompetencje oraz archiwa urzędów katastralnych.

24 września 1947 na mocy dekretu o katastrze gruntowym i budynkowym wprowadzono polski kataster²⁷, którego prace w zasadzie ograniczały się do uzupełnień katastru pruskiego. Stąd w dokumentacji wpisy pochodzące z okresu powojennego. Ostatecznie kataster zlikwidowano dekretem z 2 marca 1955 roku.²⁸ Jednakże dokumentacja w pewnym zakresie wykorzystywana była przez Powiatowe Biura Geodezji i Urzędów Rolnych.

A. Urząd Katastralny w Gorzowie

Akta Urzędu Katastralnego w Gorzowie trafiły do archiwum w sześciu dopływach na przestrzeni lat 1962-1997.²⁹ W roku 1971, na wniosek ówczesnego kierownika gorzowskiego archiwum, wybrakowano 113 ksiąg

w Skwierzynie powstał w tym samym roku, w którym utworzono powiat skwierzyński, tzn. w 1887. zob. B. T h o m e, *Schwerin (Warthe) 1793-1945*, Kiel 1963, s. 119.

²⁴ Na wniosek ministra spraw wewnętrznych Puttkamera sejm uchwalił w 1887 r. powiększenie liczby powiatów w Poznańskim i na Pomorzu, aby przez zagęszczenie sieci urzędów tym skuteczniej nadzorować polską ludność.

²⁵ B. T h o m e, *Schwerin (Warthe) 1793-1945*, Kiel 1963, s. 20.

²⁶ K. G ó r s k a - G o ł a s k a, op. cit., s. 9-10.

²⁷ Dekret o katastrze gruntowym i budynkowym w Dz. U. RP 1947, nr 61, poz. 344.

²⁸ Dz. U., 1955, nr 6, poz. 32, art. 14.

²⁹ Ostatnie akta przejęto z Archiwum Państwowego w Szczecinie.

- 3,5 m.b. stanowiących serie wykazów zmian własności (*Eigentumsveränderungslisten Landsberg - 32 j.a.*) i wymiaru podatku gruntowego (*Grundsteuerfortschreibungs-verhandlungen Landsberg - 81 j.a.*).³⁰ W latach 80. dla zespołu został sporządzony inwentarz kartkowy. W czasie skontrum w roku 1991 dołączono do zespołu recesy separacyjne do tej pory znajdujące się poza ewidencją.

Według danych zawartych w karcie zespołu (zespół nr 196) akta Urzędu Katastralnego w Gorzowie mierzyły 23,2 m.b., co stanowiło 808 j.a. dokumentacji aktowej oraz 2.562 map. Po inwentaryzacji zespół liczy 863 j.a., co stanowi 18,5 m.b. akt.³¹ W roku 1996 rozpoczęto prace porządkowe zakończone ostatecznie w kwietniu 1997 roku.

Istniejący inwentarz kartkowy zespołu, jak się okazało w toku prac, nie w pełni oddawał rzeczywisty stan zachowanego materiału aktowego. Kilka uszkodzonych ksiąg, nie posiadających karty tytułowej (co stanowiło pewną trudność w zakwalifikowaniu ich do którejś z gmin), zajmowało, jak się wydaje, dość przypadkowe miejsce w zespole. Przeglądając księgi parcel poszczególnych gmin odnaleziono alfabetyczne spisy właścicieli nie istniejące według inwentarza. Umożliwiło to częściowe uzupełnienie braków w tej serii dokumentacji. Niektóre ze spisów zostały wykonane na drukach w języku polskim w roku 1945 i latach późniejszych.³² Prawdopodobnie wykonano je dla potrzeb istniejącego do 1955 polskiego katastru bądź przez i dla pracowników Biura Geodezyjnego ze względu na zły stan oryginałów.

Recesy stanowiły osobną grupę akt zespołu w sytuacji, gdy wszystkie pozostałe serie ksiąg uporządkowane były według jednostek terytorialnych. Inwentaryzujący akta uprzednio nie wykazywał się konsekwencją w ich uporządkowaniu tzn. akta w obrębie gminy nie zawsze były uporządkowane według jednolitego schematu.

Prace porządkowe nad zespołem Urzędu Katastralnego w Gorzowie podzielone zostały na trzy etapy. W pierwszym oddzielono od akt Urzędu Katastralnego w Gorzowie akta katastru skwierzyńskiego (stare sygn. 552-

³⁰ Pismo z dn. 15.01.1971 r., znak sprawy: 618-1/71. Wniosek zawiera w załączeniu *Spis akt Urzędu Katastralnego w Gorzowie wybrakowanych w ostatnim kwartale 1970 roku*, (pismo zawiera adnotację: *Udzielono ustnego zezwolenia*).

³¹ Mapy ułożone oddzielnie, a będące uzupełnieniem dokumentacji ewidencyjno-szacunkowej, zostaną opracowane i ujęte w II tom inwentarza Urzędu Katastralnego.

³² Spisy te dotyczą gmin: Kwiatkowice, Ludzislawice, Ulim i Wieprzycze.

554, 639-668), dokumentację należącą do Biura Katastralnego we Frankfurcie n/O oraz 3 inne j.a., które dołączono do właściwych zespołów [sygn. 789, Reces wsi Hammer (Rudnica) pow. Sulęcín; sygn. 810, Reces wsi Pehlitz (Pielice) pow. Strzelce Kraj.; sygn. 477 Urząd Budownictwa Wodnego w Gorzowie]. Natomiast ze względu na stosunkowo niewielką ilość ksiąg Biura nieuzasadnione wydawało się tworzenie z nich odrębnego zespołu *Biura Katastralnego we Frankfurcie*, zważywszy iż terytorialnie nie wykraczają one poza obszar powiatu gorzowskiego. Akta te stanowią częściowe uzupełnienie akt Urzędu Katastralnego w Gorzowie.

W etapie drugim zinwentaryzowano częściowo zachowane akta własne urzędu według podanego w części 3.A schematu. Na etap trzeci złożyły się prace związane z inwentaryzacją dokumentacji ewidencyjno-szankunkowej, przy czym przyjęto za punkt wyjścia przy porządkowaniu rozdział wszystkich ksiąg na poszczególne gminy według podziału z początku lat 30. XX stulecia.³³

Księgi mające uszkodzone oprawy a także luzy i akta spięte segregatorami oprawiono w teczki wiązane bądź włożono w koperty formatu A4 (dot. to szkiców podstawowych stanowiących w dużym stopniu luzy). W czasie prac porządkowych brakowania nie przeprowadzono.

B. Urząd Katastralny w Międzyrzeczu

W sprawie przejmowania akt Urzędu Katastralnego w Międzyrzeczu zachowała się tylko jedna informacja o wpływie dokumentacji. Akta zostały przekazane do archiwum 19 września 1975 roku z Miejskiego Zarządu Budynków Mieszkalnych jako *Akta poniemieckie Międzyrzecza* (KN Nr 264). Materiały z II poł. XIX wieku i I poł. XX obejmowały 56 j.a., co miało rzekomo stanowić 7 m.b. Jest to mało prawdopodobne przy braku informacji o pozostałych dopływach. Po zinwentaryzowaniu zespół liczy 268 j.a., co stanowi 1,2 m.b.

C. Urząd Katastralny w Skwierzynie

Akta tego urzędu trafiły do archiwum w latach 1962-1976. W roku 1971 wraz z brakowaniem akt gorzowskiego katastru wybrakowano część akt Urzędu Katastralnego w Skwierzynie.³⁴ Łącznie przekazano na maku-

³³ *Gemeindelexikon für den Freistaat Preußen, Band III: Provinz Brandenburg*, Berlin 1932 r., s. 43 - 46.

³⁴ Pismo z dn. 15 I 1971 r., znak sprawy: 618-1/71.

laturę 194 księgi o metrażu 5,5 m. b. Zgodnie ze spisem wybrakowano *Eigentumsveränderungslisten* (wykazy zmian własności) - 137 j. a. oraz *Grundsteuerfortschreibungverhandlungen* (wymiar podatku gruntowego) - 57 j. a.

W toku prac porządkowych nad zespołem katastru gorzowskiego wyłączono z niego 33 j.a. należące do Urzędu w Skwierzynie. Dokumentację tę włączono do akt katastru skwierzyńskiego. Zostały one przekazane do archiwum wraz z dopływem z Woj. Biura Geodezji i Terenów Rolnych w Gorzowie w roku 1976.³⁵ Po zinwentaryzowaniu zespół liczy 96 j. a., co stanowi 1,2 m. b.³⁶

Prace nad zespołami zakończyło sporządzenie wstępu, inwentarza książkowego, wykazu gmin ułożonych alfabetycznie z określeniem ilości ksiąg poszczególnych serii, wykazem niemiecko-polskim i polskoniemieckim nazw geograficznych występujących w inwentarzu oraz sporządzeniem konkordancji sygnatur.

3. Charakterystyka archiwalna zespołów i analiza metod porządkowania

Omawiane zespoły noszą nazwy: Urząd Katastralny w Gorzowie, Urząd Katastralny w Międzyrzeczu oraz Urząd Katastralny w Skwierzynie. Zespoły te po zinwentaryzowaniu i usystematyzowaniu liczą:

Nazwa urzędu	j.a.	m.b.
Urząd Katastralny w Gorzowie	863	18,5
Urząd Katastralny w Międzyrzeczu	268	1,2
Urząd Katastralny w Skwierzynie	96	1,2
Razem:	1227	20,9

A. Urząd Katastralny w Gorzowie

Granice chronologiczne zespołu stanowią lata [1807] 1865-1945 [1963]. W zespole dominują materiały z II połowy XIX i I połowy XX

³⁵ Archiwum Państwowe Oddział w Gorzowie Wlkp.: Księga Nabytków nr 288.

³⁶ Integralną część zespołu stanowią także mapy katastralne w liczbie 114 jednostek, które zostaną opracowane i ujęte w II tom inwentarza Urzędu Katastralnego.

wieku. Archiwalia Urzędu Katastralnego w Gorzowie obejmują pod względem terytorialnym obszar powiatu gorzowskiego (Landkreis Landsberg a/W) i miasto Gorzów (Stadtkreis). Zespół liczy 863 j.a., co stanowi 18,5 m. b. akt. Stan zachowania akt szacuje się na około 30-40 %.

Akta Urzędu Katastralnego, podobnie jak akta w innych tego typu urzędach, można podzielić na materiały powstałe w wyniku działalności własnej Urzędu (korespondencję, zarządzenia, sprawozdania itp.) oraz dokumentację ewidencyjno-szacunkową (serie ksiąg katastralnych) stanowiącą wraz z mapami katastralnymi podstawowy trzon dokumentacji przechowywanej w urzędowych archiwach.

W myśl instrukcji z 4 kwietnia 1865 r., poprawionej i rozszerzonej 30 marca 1872 roku³⁷, akta działalności własnej urzędu dzielono według jednolitego planu registraturalnego na następujące grupy rzeczowo-terytorialne:

- Titel I, na który składały się wyłącznie *akta generalia* (ogólne) zawierające: ustawy, zarządzenia, rozporządzenia oraz sprawozdania otrzymane bądź wysłane instytucjom zwierzchnim.

- Titel II, na który składały się *akta specialia* (szczegółowe) zawierające: rozporządzenia, zarządzenia, sprawozdania oraz korespondencja dotycząca powiatu.

- Titel III, na który składały się również *akta specialia* (szczegółowe) zawierające: rozporządzenia, sprawozdania oraz korespondencję dotyczącą poszczególnych okręgów w powiecie.³⁸

Każda z wyżej wymienionych grup terytorialno-rzeczowych dzieliła się na cztery podgrupy: A, B, C, D, w których gromadzono akta dotyczące: podatku gruntowego, budynkowego, spraw szacunkowych, spraw związanych z administracją podatkami budynkowymi i gruntowymi. Niestety, bliższych informacji dotyczących planu registraturalnego akt działalności własnej urzędu nie jesteśmy w stanie podać, ponieważ zachowane akta własne urzędu stanowią niewielki tylko procent dokumentacji wytworzonej przez twórcę zespołu.

Natomiast katastralną dokumentację ewidencyjno-szacunkową układano w archiwum według poszczególnych serii (np. Flurbuch, Mutterrolle itp.), dzieląc je wewnątrz według samodzielnych jednostek finanso-

³⁷ R. G a z i ń s k i, op. cit., s. 9.

³⁸ Tamże, s. 9.

wych. Podstawowe serie ksiąg przechowywane w urzędzie katastralnym tworzyły: alfabetyczne spisy właścicieli (*Alphabetisches Namerverzeichnis*), księgi parcel (*Flurbuch*) wraz z bardzo często do nich dołączanymi spisami artykułów matrykuły (*Artikelverzeichnis*), matrykuły podatku gruntowego (*Mutterrolle*), księgi podatku budynkowego (*Gebäudesteuerrolle*). Ponadto w urzędzie katastralnym znajdowały się: akta pomiarów uzupełniających (*Fortschreibungsvermessungrisse*), księgi połowe (*Feldbuch*), szkice podstawowe (*Handrisse*) oraz wykazy zmian własności (*Eigentumswelchsel*).³⁹

Wśród archiwaliów przechowywanych w gorzowskim urzędzie katastralnym znajdują się także liczne recesy separacyjne (w dużej mierze duplikaty) stanowiące sukcesję po działających w I poł. XIX wieku Komisji Generalnej.

Do wspomnianej powyżej dokumentacji dołączono, jako część III inwentarza, materiały Biura Katastralnego zinwentaryzowane i uporządkowane, ze względu na stan zachowania akt, według wyszczególnionych w dalszej części grup rzeczowych. Ostatecznie zachowany materiał aktywo zinwentaryzowano i podzielono na trzy zasadnicze grupy:

Akta własne urzędu (23 j. a., co stanowi 2,7 % zachowanego materiału).

Dokumentacja ewidencyjno-szacunkowa (759 j. a., co stan. 87,9 % z. m.).

Akta Biura Katastralnego dot. pow. gorzowskiego (81 j. a., co st. 9,4 % z.m.).

Pierwszą grupę akt, stanowiącą akta własne urzędu, uporządkowano na podstawie zachowanego materiału, dzieląc je na dwie grupy terytorialne, a następnie rzeczowo:

I. Akta dotyczące całego powiatu

- A. Spis parcel (*Verzeichnis der Zuparzellen*) 1 j.a.
- B. Rejestr prac trygonometrycznych i poligonometrycznych (*Nachweisungen aller trig. und polyg. Arbeiten (Aufnahmennatze)*) 1 j.a.
- C. Księga inwentarzowa map katastralnych (*Lagerbuch der Katasterkarten*) 1 j.a.

³⁹ Tamże, s. 10.

II. Akta dotyczące poszczególnych okręgów w powiecie

- A. Akta pomiarowe (*Vermessungsakten*) 2 j.a.
- B. Zapisy pomiarowe (*Vermessungsschriften*) 6 j.a.
- C. Pomiary osadnicze (*Siedlungsmessungs*) 3 j.a.
- D. Akta obrębowe (*Gemarkungakten*) 8 j.a.
- E. Rejestr oszacowań (*Einschätzungsregister*) 1 j.a.

Grupę drugą, tzn. dokumentację ewidencyjno-szacunkową, uporządkowano przyjmując za punkt wyjścia rozdział wszystkich ksiąg na poszczególne gminy według podziału z początku lat 30. XX stulecia⁴⁰, tj. na powiat miejski Gorzów (powiat wydzielony - *Stadtkreis Landsberg*) i powiat Gorzów (*Landkreis Landsberg*); ten z kolei dzielił się na 98 gmin wiejskich (*Landgemeinde*) i 2 okręgi dworskie (*Gutsbezirk*).⁴¹ Wewnątrz gmin uporządkowanych alfabetycznie księgi ułożono według poszczególnych obrębów (obrębami stały się zlikwidowane w 1929 roku obręby dworskie oraz niektóre pomniejszych gminy). Wewnątrz każdego obrębu dokumentację uporządkowano według grup rzeczowych (serii) wynikających ze stanu zachowania materiałów archiwalnych, poprzedzając je recesami separacyjnymi stanowiącymi spuściznę po działalności Komisji Generalnych.

I. Recesy - uporządkowane wg kryterium chronologicznego w poszczególnych obrębach - 174 j.a. (w załączniku oznaczone literą „A”).

II. Księgi podstawowe:

- A. Alfabetyczne spisy właścicieli (*Alphabetisches Namenverzeichnis*) - 53 j.a. (w zał. oznaczone literą „B”).
- B. Księgi parcel wraz ze spisami artykułów matrykuły (*Flurbuch mit Artikelverzeichnis*) - 115 j.a. (w zał. oznaczone literą „C”).
- C. Matrykuły podatku gruntowego (*Mutterrolle*) - 156 j.a. (w zał. oznaczone literą „D”).
- D. Księgi podatku budynkowego (*Gebäudesteuerrolle*) - 15 j.a. (w zał. oznaczone literą „E”).

⁴⁰ *Gemeindelexikon für den Freistaat Preußen*, op. cit.

⁴¹ Tamże, s. 43-46.

III. Księgi dokumentacji zmian:

- A. Księgi pomiarów uzupełniających (*Fortschreibungvermessungsrisse*) - 95 j. a. (w zał. oznaczone literą „F”).
- B. Księgi polowe (*Feldbuch*) - 111 j.a. (w zał. oznaczone literą „G”).
- C. Szkice podstawowe (*Handrisse*) - 34 j.a. (w zał. oznaczone literą „H”).
- D. Wykazy zmian własności (*Eigentumswelchsel*) - 1 j.a. (w zał. oznaczone literą „I”).

Dokumentację stanowią oprawne księgi (tych jest przeważająca większość) i poszyty. Księgi parcel (*Flurbuch*) wraz ze spisami artykułów matrykuły (*Artikelverzeichnis*) posiadają wymiary 41 cm x 17,5 cm. Na grzbiecie księgi znajduje się czerwony pasek z numerem obrębu (miasto i gmina Gorzów oraz gmina Witnica posiadają samodzielne spisy artykułów matrykuły, natomiast księgi parcel ww. tychże spisów nie posiadają). Księgi matrykuły (*Mutterrolle*) o wymiarach 42 cm x 29,5 cm posiadają na grzbiecie zielony pasek także z numerem obrębu. Księgi podatku budynkowego (*Gebädesteuerrolle*) mierzą natomiast 34 cm x 21,5 cm. Alfabetyczne spisy właścicieli (*Alphabetisches Namenverzeichnis*) występują w dwóch wymiarach 34,5 cm x 22 cm oraz 33 cm x 22 cm. Wszystkie wyżej wspomniane serie, z wyłączeniem spisów właścicieli (poszyty), mają postać ksiąg oprawnych w sztywny karton.⁴² Księgi były prowadzone wg jednolitego wzoru zapisu ujętego zawsze w tej samej kolejności. Sformalizowane dane stają się dopiero w pełni czytelne po skonfrontowaniu ich z odpowiednimi mapami katastralnymi. Ponadto w nielicznych przypadkach mieliśmy do czynienia z aktami spiętymi segregatorami bądź luzami, pochodzącymi głównie z przełomu lat 30. i 40. XX stulecia, które to oprawiono w tekturowe okładki (księgi polowe) bądź włożono do kopert formatu A4 (szkice podstawowe).

Akta Biura Katastralnego umieszczono na końcu zespołu, traktując je jako osobną grupę III inwentarza nadając nazwę *Akta Biura Katastralnego we Frankfurcie dot. powiatu gorzowskiego*. Na grzbiecie zdecydowanej większości ksiąg znajduje się biało-zielony pasek z takimi samymi numerami na każdej księdze. Na części białej występuje liczba 9, na po-

⁴² Spisy właścicieli dla Gorzowa i Witnicy stanowią księgi oprawne.

niższej części zielonej - 79. Prócz tego każda z ksiąg posiada sygnaturę, która mogła decydować o umieszczeniu poszczególnych ksiąg w serii, łamaną przez 2 (np. 178/2). Dokumentacja została zinwentaryzowana i uporządkowana ze względu na stan zachowania akt według wyszczególnionych poniżej serii:

- Odpis artykułów matrykuły podatku gruntowego, odpis powtórzeń artykułów matrykuły podatku gruntowego oraz sumaryczna matrykuła podatku gruntowego (*Abschrift der Mutterrolle, Abschrift der Wiederhollung der Mutterrolle, Summarische Mutterrolle*) - 5 j.a.
- Wyciąg z księgi parcel i ze spisów artykułów matrykuły (*Auszug aus dem Flurbuch und dem Artikelverzeichnisse*) - 3 j.a.
- Wyciągi z katastru i ksiąg gruntowych (*Auszug aus dem Kataster und dem Grundbuche*) - 1 j.a.
- Wyciągi z dóbr (*Güterauszug*) - 1 j.a.
- Zmiany wymiaru podatku gruntowego (*Grundsteuerfortschreibungsverhandlungen*) - 51 j.a.
- Obliczanie powierzchni (*Flächeninhaltsberechnungs*) - 2 j.a.
- Nowe pomiary ... (*Neumessungs ...*) - 5 j.a.
- Protokoły przejęcia (*Übernahmenprotokoll*) - 4 j.a.
- Akta tachymetryczne (*Tachymetrische Akten*) - 1 j.a.
- Akta trygonometryczne (*Trigonometrischen Akten*) - 5 j.a.
- Obliczenia poligonometryczne (*Poligonometrischen Berechnung*) - 3 j.a.
- Podział dóbr rentowych (*Vorläufiger - Einteilungsplan in der Rententutssache*) - 1 j.a.

B. Urząd Katastralny w Międzyrzeczu

Granice chronologiczne zespołu stanowią lata 1865-1896. Archiwalia Urzędu Katastralnego w Międzyrzeczu obejmują pod względem terytorialnym obszar powiatu międzyrzeckiego (Kreis Meseritz) sprzed roku 1919, w którym to roku część powiatu międzyrzeckiego weszła w skład odradzającego się państwa polskiego. Zespół liczy 268 j.a., co stanowi 1,2 m.b. Stan zachowania akt szacuje się na około 5 %.

Zachowane materiały w całości stanowią tylko księgi podatku budynkowego pochodzące z drugiej połowy XIX wieku.

Zdecydowaną większość materiałów Urzędu tworzą poszyty. Dokumentację zinwentaryzowano, przyjmując za punkt wyjścia rozdział wszystkich ksiąg na poszczególne gminy według podziału z końca XIX stulecia tj. na 4 gminy miejskie, 85 gmin wiejskich oraz 30 okręgów dworskich.⁴³

C. Urząd Katastralny w Skwierzynie

Granice chronologiczne zespołu stanowią lata [1880] 1892-1945. Archiwalia Urzędu Katastralnego w Skwierzynie obejmują pod względem terytorialnym obszar powiatu skwierzyńskiego (Kreis Schwerin (Warthe)) utworzonego 1887 roku. Zespół liczy 96 j.a., co stanowi 1,2 m.b. Stan zachowania akt szacuje się na około 15 %.

Zachowana dokumentacja ewidencyjno-szacunkowa jest dalece niekompletna. Przeważają w niej księgi podatku budynkowego pochodzące z drugiej połowy XIX wieku (księgi budynkowe stanowią ponad 67 % zespołu).

Zdecydowaną większość materiałów Urzędu tworzą księgi oprawne (patrz 3.A.). Jedynym zachowanym alfabetycznym spisem właścicieli jest spis miasta Skwierzyny wykonany na polskich drukach. Prócz niego dla miasta Skwierzyny zachował się także wykaz ulic i domów (*Strassen u. Häuser Verzeichnis Stadt Schwerin*) przy których podane zostały nazwiska właścicieli domów (w załączniku potraktowany jako spis właścicieli i oznaczony jako A).

Do wyłączonych z gorzowskiego katastru akt dołączono księgi podatku budynkowego przechowywane dotychczas w Ekspozyturze w Sułecinie. Dokumentację urzędu zinwentaryzowano, przyjmując za punkt wyjścia przy porządkowaniu zespołu rozdział wszystkich ksiąg na poszczególne gminy według podziału z początku lat 30. XX stulecia⁴⁴, tj. na 2 gminy miejskie, 42 gminy wiejskie oraz 3 okręgi dworskie. Wewnątrz gmin, uporządkowanych alfabetycznie, księgi ułożono według poszczególnych obrębów. Wewnątrz każdego obrębu księgi ułożono według następujących grup rzeczowych (serii) wynikających ze stanu zachowania materiałów archiwalnych:

⁴³ *Ortschafts-Verzeichniß für die Provinz Posen*, Bromberg 1890.

⁴⁴ *Gemeindelexikon für den Freistaat Preußen, Band V: Grenzmark Posen Westpreußen*, Berlin 1930, s. 21-22.

I. Księgi podstawowe:

- A. Alfabetyczne spisy właścicieli (*Alphabetisches Namenverzeichnis*) - 2 j.a. (w zał. oznaczone literą „A”).
- B. Księgi parcel wraz ze spisami artykułów matrykuły (*Flurbuch mit Artikelverzeichnis*) - 3 j.a. (w zał. oznaczone literą „B”).
- C. Matrykuły podatku gruntowego (*Mutterrolle*) - 5 j.a. (w zał. oznaczone literą „C”).
- D. Księgi podatku budynkowego (*Gebäudesteuerrolle*) - 66 j.a. (w zał. oznaczone literą „D”).

II. Księgi dokumentacji zmian:

- A. Księgi pomiarów uzupełniających (*Fortschreibungvermessungsrisse*) - 10 j.a. (w zał. oznaczone literą „E”).
- B. Księgi polowe (*Feldbuch*) - 9 j.a. (w zał. oznaczone literą „F”).
- C. Szkice podstawowe (*Handrisse*) - 1 j.a. (w zał. oznaczone literą „G”).

4. Charakterystyka zawartości

Akta urzędów katastralnych stanowią bazę źródłową do dziejów wsi w XIX i XX wieku. Na ich podstawie można uzyskać szereg informacji dotyczących zmian własności na terenie powiatów. Zawierają one wiadomości dotyczące zmian właścicieli, granic nieruchomości, podziału i typu budynków, klas ziemi itp. Materiały te stanowią wiarygodne źródło dowodowe we wszelkiego rodzaju procesach dot. sporów granicznych, prawa własności oraz w sprawach spadkowych. Zawartość treściowa poszczególnych ksiąg przedstawia się następująco:

A. Urząd Katastralny w Gorzowie

I. Akta własne (sygn. 1 - 23)

- 1. Zestawienie parcel (*Zuparzellenverzeichnis*) - 1 j.a.

Zawiera informacje dotyczące ilości parcel w poszczególnych obrębach w powiecie oraz ich powierzchnię łącznej.

- 2. Rejestr prac tryg. i polig. (*Nachweisungen aller trig. und polyg. Arbeit*) - 1 j.a.

Rejestr ilustruje przebieg prac trygonometrycznych i poligonometrycznych w poszczególnych obrębach powiatu.

- 3. Księga inwentarzowa (*Lagerbuch*) - 1 j.a.

W aktach własnych urzędu zachowała się także księga inwentarzo-
wa zawierająca oprócz informacji dot. udostępniania map katastralnych,
mapki poszczególnych gmin i obrębów powiatu gorzowskiego w ukła-
dzie rzeczowym podzielonym na osiem grup: *Grundsteuerneumessungen*
- I (Podatek gruntowy - nowe pomiary), *Separationskarten* - II A (Mapy
separacyjne), *Forstkarten* - II C (Mapy lasów) *Guts u.a. Karten* - II D (Mapy
obrębów dworskich i inne), *Neumessungen vor VIII* - III A (Nowe pomiary
przed VIII), *Neumessungen nach VIII* - III B (Nowe pomiary po VIII), *Neu-
ere Separationen* - III C (Przekształcenia separacyjne), *Sontige Messun-
gen* - III D (Dawniejsze pomiary). W obrębie grup mapy zostały uporząd-
kowane alfabetycznie. Księga zawiera mapy w skalach (kolejność ze
względu na częstotliwość występowania): 1:5000, 1:2500, 1:4000, 1:2000,
1:3000.

4. Akta pomiarowe (*Vermessungsakten*) - 2 j.a.

Sklada się na nie korespondencja ułożona numerami spraw w po-
rządku rosnącym. Każde z pism posiada sygnaturę wpływu do urzędu
składającą się z litery „C” oraz kolejnej liczby arabskiej (np. C/142).
Korespondencja dotyczy spraw szacunkowych. Obejmuje zasięgiem obr-
ęb Gorzów (*Gemarkung Landsberg*).

5. Zapisy pomiarowe (*Vermessungsschriften*) - 6 j.a.

Stanowią posyty o niejednorodnym układzie danych, zawierające
obliczenia trygonometryczne, poligonometryczne, obliczenia powierzchni
oraz szkice podstawowe.

6. Miernictwo osadnicze (*Siedlungsmessungs*) - 3 j.a.

Zawierają informacje o zmianach zapisów w księgach polowych,
kontrolę pomiarów znajdujące się w księgach polowych, obliczanie po-
wierzchni parcel.

7. Akta obrębowe (*Gemarkungakten*) - 8 j.a.

Składają się ze szkiców podstawowych, taryfy klasyfikacyjnej grun-
tów, zestawienia artykułów matrykuły podatku gruntowego dotychcza-
sowego katastru oraz obliczenia powierzchni.

8. Rejestr oszacowań (*Einschätzungsregister*) - 1 j.a.

Księga powstała we Frankfurcie obejmuje rok 1864 - stała się sukce-
sją po komisjach okręgowych działających w okresie prac przygotowaw-
czych przed utworzeniem katastru. Rejestr został zatwierdzony przez
Komisję ds. Wymiaru Podatków. Zawiera numer mapy, numer segmentu

pomiaru, rodzaj uprawy, klasę gruntu, powierzchnię nieruchomości podlegającej opodatkowaniu oraz wolnej od opodatkowania, powierzchnię z tytułu użytkowania publicznego w celach nie dających dochodów. W drugiej części księgi znajduje się zestawienie klas gruntów (*Klassenzusammenstellung*), na które składa się numer mapy, numer segmentu pomiaru, oszacowanie klasy gruntu (8 klas) oraz powierzchni. Trzecią część księgi stanowią wyciągi z ksiąg hipotecznych (*Auszug aus dem Hypothekenbuch*) Sądu Powiatowego w Landsbergu zawierające bieżący numer, określenie kolejności w księdze hipotecznej, określenie gatunku posiadłości ziemskiej oraz informacje o ostatnim właścicielu. Oszacowań dochodów z morgi dokonywano na podstawie średniej wartości zbiorów z kilku lat ubiegłych.

II. Dokumentacja ewidencyjno-szacunkowa (sygn. 24 - 781, 863).

1. Recesy - 174 j.a.

Stanowią dla historyka najciekawszą część zespołu. Zawierają informacje o sposobie i czasie przeprowadzania reformy uwłaszczeniowej i separacjach gospodarstw chłopskich. W recesach znajdujemy ponadto informacje o wielkościach gospodarstw, ich zasobności (zabudowania, żywy inwentarz) oraz urządzeniach przemysłowych na wsi (młyny, wiatraki, karczmy itp.).

2. Alfabetyczne spisy właścicieli (*Alphabetisches Namenverzeichnis*) - 53 j.a.

Zawierają spisy wszystkich właścicieli gruntów i budynków na obszarze gminy lub obrębu katastralnego ułożone w kolejności alfabetycznej.

3. Księgi parcel (*Flurbuch*) - 115 j.a.

Obejmują przeglądowo wszystkie grunty gminy bądź obrębu według wzrastającej kolejności numerów działek. Zawierają zestawienia parcel według klasy gruntów w poszczególnych kategoriach, co stanowiło podstawę do naliczania podatków. Z ksiąg parcel czerpiemy również informacje o wielkości poszczególnych działek oraz o uzyskanych z nich czystym dochodzie. Stanowią więc one niezwykle ważny materiał przy badaniach położenia ekonomicznego brandenburskiej wsi w II połowie XIX i w XX wieku. Do ksiąg parcel dołączane są w większości przypadków spisy artykułów matrykuły (*Artikelverzeichnis*).

4. Księgi matrykuły podatku gruntowego (*Mutterrolle*) - 156 j.a.

Wykonane w oparciu o księgi parcel, zawierają te same informacje dotyczące wielkości działek, klasy gruntów oraz czystego dochodu z parcel usystematyzowane w oparciu o spis nazwisk właścicieli gruntów (tzw. artykuły matrykuły). Poszczególne artykuły matrykuły jest niczym innym jak wykazem parcel, zebranych pod jednym numerem w matrykule, należących do jednego właściciela. Częściowym uzupełnieniem ksiąg matrykuły podatku gruntowego są ich odpisy, odpis powtórzeń oraz księga sumaryczna matrykuły - szczególnie cenne ze względu na brak oryginałów [patrz także 4.A.III. *Charakterystyka zawartości, Urząd Katastralny w Gorzowie, Akta Biura Katastralnego we Frankfurcie dot. powiatu gorzowskiego*; odpis powtórzeń artykułów matrykuły podatku gruntowego oraz sumaryczna matrykuła podatku gruntowego (*Abschrift der Wiederholung der Mutterrolle, Summarische Mutterrolle*)].

5. Księgi podatku budynkowego (*Gebäudesteuerrolle*) - 15 j.a.

Zawierają spisy i opisy budynków oraz parcel funkcyjnie z nimi związanych. Zawierają dane dotyczące wszystkich zabudowań w obrębie katastralnym i mają układ podobny do matrykuły, a więc oparty na podziale własności.

6. Akta pomiarów uzupełniających (*Fortschreibungsvermessungsrisse*) - 95 j.a.

Zawierają informacje o wszystkich zmianach zachodzących na gruntach oraz w budynkach. Znajdują się tu przede wszystkim wiadomości o zmianach granic własności oraz jej podziale. Księgi zawierają liczne rysunki i szkice zaistniałych zmian. Ukazują nowe granice parcel i są pierwszym uwierzytelnieniem zachodzących zmian.

7. Księgi polowe (*Feldbuch*) - 111 j.a.

Są zestawieniem rysunków oraz konkretnych obliczeń dotyczących zmian zachodzących we własności ziemskiej na terenie danego obrębu katastralnego. Zawierają one pomiary i obliczenia będące podstawą do aktualizacji danych o własności ziemskiej.

8. Szkice podstawowe (*Handrisse*) - 34 j.a.

To odrębne rysunki wykonane przez geometrów na podstawie obliczeń prowadzonych w terenie. Stanowią podstawę do tworzenia ksiąg polowych.

9. Wykazy zmian własności (*Eigentumswechsel*) - 1 j.a.

Zawierają szczegółowe informacje o zmianach właścicieli poszczególnych parcel lub ich części bądź zmianach własności budynków lub ich części.

Uzupełnieniem akt katastralnych Urzędu Katastralnego w Gorzowie są materiały znajdujące się we frankfurckim biurze katastralnym.

III. Akta Biura Katastralnego we Frankfurcie n/O dot. pow. gorzowskiego (sygn. 782 - 862)

1. Odpis artykułów matrykuły podatku gruntowego, odpis powtórzeń artykułów matrykuły podatku gruntowego oraz sumaryczna matrykuła podatku gruntowego (*Abschrift der Mutterrolle, Abschrift der Wiederholung der Mutterrolle, Summarische Mutterrolle*) - 5 j.a.

Odsyłane do Biura Katastralnego stanowiły podstawę dokonywanych zmian w dokumentacji ewidencyjno-szacunkowej.

2. Wyciąg z księgi parcel i ze spisów artykułów matrykuły (*Auszug aus dem Flurbuch und dem Artikelverzeichnis*) - 2 j.a.

W skróty sposób ujęte informacje, które zawierają księgi parcel i księgi matrykuły podatku gruntowego.

3. Wyciąg z katastru i ksiąg gruntowych (*Auszug aus dem Kataster und dem Grundbuche*) - 1 j.a.

Ujęte w zwartej formie dane dotyczące powierzchni parcel, czystego dochodu, wysokości podatku gruntowego, położenia parceli oraz określenie stanu parceli w świetle nowych pomiarów.

4. Wyciągi z dóbr (*Güterauszug*) - 1 j.a.

Dublują informacje zawarte w księgach parcel.

5. Zmiany wymiaru podatku gruntowego (*Grundsteuerfortschreibungsverhandlungen*) (tzw. akta zakończeń rocznych) - 51 j.a.

Są to zestawienia i sprawozdania dla władz pobierających podatki oraz dla biura katastralnego przy rejencji. Zawierają informacje dotyczące powierzchni parcel, czystego dochodu, należności rocznej podatku gruntowego, ilości budynków przypisanych do danej parceli (klasyfikowanych w zależności od kategorii podatkowej i wolnych od podatków) oraz należności rocznych podatku budynkowego. Także protokoły zmian (*Fortschreibungsprotokoll*) wraz z załącznikami składającymi się z zapi-

sów dotyczących rodzaju zabudowań, klasy gruntu, powierzchni oraz dochodu z nieruchomości. Zarówno protokoły zmian jak i wykazy zakończenia posiadają zestawienie stanu poprzedniego z nowym. Posiadają także zestawienie zmian artykułów matrykuły wraz z wykazami zmian własności. Zawierają także skrócony wykaz zmian oraz akta pomiarowe z wykazami zmian numerów parcel; wnioski pomiarowe wysyłane przez urząd katastralny do biura katastralnego w celu sporządzenia map na podstawie załączonych informacji, przy których znajduje się korespondencja kierowana do urzędu dot. danej sprawy. Znajdują się tu także wykazy pomiarowe (*Vermessungsliste*) zawierające nr kolejny, dzień wpisu, nr artykułu matrykuły, nr tomu i strony zapisu w księdze gruntowej, nazwisko i imię właściciela, stan, miejsce zamieszkania, nr domu, rocznik księgi parcel, obręb, nr mapy i nr parceli, rodzaj uprawy, informacje o klasie bonitacyjnej gruntu, powierzchni, czystym dochodzie oraz szkic sytuacyjny. Dalej znajdują się spisy zmian właścicieli. Są także wezwania do udziału przy pomiarach przeprowadzanych celem rejestracji zmian w księgach podatku gruntowego i w mapach. W skład ksiąg z omawianej serii wchodzi ponadto wykazy zakończeń rocznych (*Abschlußliste*) składające się z adnotacji dotyczących właściciela (imię i nazwisko), powierzchni działki oraz czystego z niej dochodu, rocznej należności podatku gruntowego, ilości zabudowań oraz klasyfikacji ich do odpowiedniej grupy podatkowej. Zawierają również oszacowania wielkości powierzchni (*Flächeninhaltberechnung*), zestawienie łączne zmian numerów artykułów matrykuły, listy zmian własności, wyciągi Sądu Obwodowego z ksiąg gruntowych, sumaryczny rejestr stanu zmian (*Summarische Nachweis der Bestandesveränderungen*), kąty sieci gonometrycznej (*Winkel zu dem Gonometrischen Netze*) oraz kopie mapek z ksiąg polowych (*Feldbuch Abschrift*).

6. Oszacowanie powierzchni (*Flächeninhaltberechnungs*) - 2 j.a.

Zawierają obliczenia powierzchni parcel.

7. Nowe pomiary ... (*Neumessungs der Friedeberger Düppelstrasse - Urfeldbücher - Landsberg a/W*) - 5 j.a.

Powstały w wyniku działalności tzw. oddziałów nowych pomiarów obszarów. Zawierają mapki katastralne, zestawienie starych i nowych ksiąg polowych, szkice, obliczenia kontrolne oraz spis różnic między starymi i nowymi pomiarami, spisy koordynacyjne, obliczenia koordy-

nacyjne dla małych punktów, obliczenia wysokich punktów, zestawienia klas gruntów i obliczenie czystego dochodu z parcel.

8. Protokoły przejęcia (*Übernahmenprotokoll*) - 4 j.a.

Stanowią zestawienie dotychczasowego stanu nieruchomości gruntowej z nowymi pomiarami tejże nieruchomości. Zawieraje informację dotyczące powierzchni oraz klasy bonitacyjnej gruntu, rodzaju uprawy a także zapis dotyczący jej położenia.

9. Akta tachymetryczne (*Tachymetrische Akten*) - 1 j.a.

Składają się nań wyniki pomiarów topograficznych (kierunku, odległości i różnic wysokości) dokonanych metodą szybkich pomiarów sytuacyjno-wysokościowych polegających na jednoczesnym pomiarze (za pomocą tego samego instrumentu) odległości, kierunku i kąta nachylenia.

10. Akta trygonometryczne (*Trigonometrische Akten*) - 5 j.a.

Zawierają wykazy współrzędnych, szkice kontrolne, mapki ksiąg polowych, obliczenia do sieci poligonometrycznych, księgi kątów.

11. Obliczenia poligonometryczne (*Poligonometrische Berechnung*) - 3 j.a.

Zawierają obliczenia będące wynikiem prac terenowych polegających na wyznaczaniu współrzędnych punktów w terenie za pomocą pomiarów odcinków między kolejnymi punktami i odpowiednich między nimi kątów.

12. Podział dóbr (*Vorläufiger - Einteilungsplan in der Rentenguts-Sache*) - 1 j.a.

Zawierają informacje dot. powierzchni ziemi ornej, ogrodów, powierzchni podwórza i zalesienia gruntu należącego do jednego właściciela.

B. Urząd Katastralny w Międzyrzeczu

Księgi podatku budynkowego (*Gebäudesteuerrolle*) - 268 j.a.

Zawierają spisy i opisy budynków oraz parcel funkcyjnie z nimi związanych. Zawierają dane dotyczące wszystkich zabudowań w obrębie katastralnym i mają układ podobny do matrykuły, a więc oparty na podziale własności.

C. Urząd Katastralny w Skwierzynie

1. Alfabetyczne spisy właścicieli oraz spis ulic i domów (*Alphabetisches Namenverzeichnis, Strassen u. Häuser Verzeichnis Stadt Schwerrin*) - 2 j.a.

Zawierają spisy wszystkich właścicieli gruntów i budynków na obszarze gminy lub obrębu katastralnego ułożone w kolejności alfabetycznej. *Strassen u. Häuser Verzeichnis* to spis ulic, przy których podane są nazwiska zamieszkałych tam właścicieli; na końcu księgi znajduje się wykaz właścicieli nieruchomości.

2. Księgi parcel (*Flurbuch*) - 3 j.a.

Obejmują przeglądowo wszystkie grunty gminy bądź obrębu według wzrastającej kolejności numerów działek. Zawierają zestawienia parcel według klasy gruntów w poszczególnych kategoriach, co stanowiło podstawę do naliczania podatków. Z ksiąg parcel czerpiemy również informacje o wielkości poszczególnych działek oraz o uzyskanym z nich czystym dochodzie. Stanowią więc one niezwykle ważny materiał przy badaniach położenia ekonomicznego wsi w II połowie XIX i w XX wieku. Do ksiąg parcel dołączane są w większości przypadków spisy artykułów matrykuły (*Artikelverzeichnis*).

3. Księgi matrykuły podatku gruntowego (*Mutterrolle*) - 5 j.a.

Wykonane na podstawie ksiąg parcel, zawierają te same informacje dotyczące wielkości działek, klasy gruntów oraz czystego dochodu z parcel, usystematyzowane w oparciu o spis nazwisk właścicieli gruntów (tzw. artykuły matrykuły). Poszczególne artykuły matrykuły jest niczym innym jak wykazem parcel (zebranych pod jednym numerem w matrykule) należących do jednego właściciela.

4. Księgi podatku budynkowego (*Gebäudesteuerrolle*) - 66 j.a.

Zawierają spisy i opisy budynków oraz parcel funkcjonalnie z nimi związanych. Zawierają dane dotyczące wszystkich zabudowań w obrębie katastralnym i mają układ podobny do matrykuły, a więc oparty na podziale własności.

5. Akta pomiarów uzupełniających (*Fortschreibungsvermessungsrisse*) - 10 j.a.

Zawierają informacje o wszystkich zmianach zachodzących na gruntach oraz w budynkach. Znajdują się tu przede wszystkim wiadomo-

ści o zmianach granic własności oraz jej podziale. Księgi zawierają liczne rysunki i szkice zaistniałych zmian. Ukazują nowe granice parcel i są pierwszym uwierzytelnieniem zachodzących zmian.

6. Księgi polowe (*Feldbuch*) - 9 j.a.

Są zestawieniem rysunków oraz konkretnych obliczeń dotyczących zmian zachodzących we własności ziemskiej na terenie danego obrębu katastralnego. Zawierają one pomiary i obliczenia będące podstawą do aktualizacji danych o własności ziemskiej.

7. Szkice podstawowe (*Handrisse*) - 1 j.a.

To odrębne rysunki wykonane przez geometrów na podstawie obliczeń prowadzonych w terenie. Stanowią podstawę do tworzenia ksiąg polowych.

Załączniki

Załącznik nr 1

Gminy powiatu gorzowskiego (*Kreis Landsberg a/W*)

w układzie alfabetycznym

z określeniem ilości ksiąg katastralnych poszczególnych serii

Alexandersdorf (Gościno) 1a, 1c, 1d, 1f, 1g.

Altensorge (Glinik) 5a, 2c, 1d, 1e, 1f.

Alt Gennin (Jeninek) 1b, 1c, 1d, 1f.

Annenaue (Baranowice) 1c, 1d.

Balz (Białcz) 1b, 3c, 3d, 2f, 1g.

Bergkolonie (Górki) 1b, 1d.

Berkenwerder (Brzozowiec) 4a, 1b, 1d, 1g.

Berneuchen (Barnówko) 7a.

Beyersdorf (Baczyna) 4a, 1b, 2c, 1d, 1f.

Blockwinkel (Bolemin) 1b, 1c, 2d, 1f, 1h.

Blumberg (Mościce) 10a, 3c, 2d, 1f, 3g.

Blumenthal (Kwiatkowice) 2a, 1b, 1c, 1d, 1f.

Borkow (Borek) 2a, 1c, 1d, 1d', 1f, 3g, 1h.

Briesenhorst (Brzeźno) 1a, 1b, 1c, 1d, 1f, 1g.

Brückendorf (Boguszyniec) 1c, 2d, 1g.

Bürgerbruch (Białobłocie) 1a, 1c, 1g.

Christophswalde (Jastrzębnik) 1b, 1c, 1d, 1f, 2g.

Cocceji-Neudorf (Krzyszczyna) 1b, 1c, 1d, 1f.

- Cocceji-Neuwalde (Krzyszczynka) 1b, 1c, 1d, 1f.
Czettritz (Ciecierzycy) 1b, 1c, 2d, 2f.
Derschau (Dzierzów) 3a, 1b, 3c, 3d, 1f, 2g, 2h.
Deschel (Deszczno) 3a, 1b, 1c, 2d, 1f, 3g.
Diedersdorf (Dzieduszyce) 1b, 1c, 1d, 1f, 1g.
Döllensradung (Nowiny Wielkie) 1a, 2c, 2d, 2f, 1g, 1h.
Dühriqshof (Bogdaniec) 1b, 1c, 2d, 1f, 2g.
Egloffstein (Łagodzin) 1a, 1c, 1d.
Eulam (Ulim) 2a, 1b, 2c, 2d, 2f, 1g.
Fichtwerder (Świerkocin) 1c, 1d, 1f.
Friedrichsberg (Motylewo) 1c, 1d, 1g.
Gennin (Jenin) 15a, 3c, 3d, 3f, 2g.
Gerlachsthal (Gostkowice) 1b, 1c, 1d, 1f.
Giesen (Jeże) 1a, 1b, 1c, 1d, 1g.
Giesenaue (Jeżyki) 2a, 1b, 1d, 1f.
Gralow (Gralewo) 2a, 1b, 2c, 2d, 1f, 1g.
Gross Cammin (Kamień Wielki) 6a, 1b, 1c, 2d, 2g, 1h.
Gürgenaue (Niwica) 1a, 1c, 1d, 1f.
Hagen (Dziersławice) 1a, 1b, 1c, 1d, 1f.
Heinersdorf (Chwałęcice) 2a, 1c, 1d, 1g.
Himmelstädt (Mironice) 1a, 1b, 1c, 1d.
Hohenwalde (Wysoka) 2a, 1b, 2c, 2d, 1f.
Hopfenbruch (Chmieliniec) 1d, 1f.
Jahnsfelde (Janczewo) 4a, 3c, 2d, 1f, 1g.
Johanneshof (Jasiniec) 3a, 1b, 1d, 2f.
Johanneswunsch (Dobrojewo) 1b, 1c, 1d, 1f.
Karolinenhof (Koszęcín) 1b, 1c, 1d, 1f.
Kattenhorst (Orzelec) 1a, 1b, 1c, 1d, 1f.
Kernein (Kamin) 3a, 1b, 1c, 2d, 1f, 1g.
Kladow (Kłodawa) 1a, 1b, 1c, 2d, 2f, 2g.
Landsberg a/W Stadtbezirk (Gorzów) 1a, 1b, 5c, 17d, 6e, 2f, 7g.
Landsberg a/W Gemeindebezirk 2a, 5c, 11d, 2d¹, 5e, 3f, 23g.
Landsberger Heide, Forst (Gorzowska Puszcza, Lasy) 4c, 4d.
Landsberger Holländer (Chwałowice) 2a, 1b, 1c, 1d, 1f, 2g.
Liebenow (Lubno) 1a, 1b, 2c, 2d, 1f, 1g.
Lindwerder (Łąkomín) 1f.
Lipke (Lipki Wielkie) 3a, 2c, 3d, 1f, 4g.

- Lipkeschbruch (Lipki Małe) 1a, 1f, 1g.
Logau (Łagów) - -
Loppow (Łupowo) 1c, 1d, 1f, 2g, 1h.
Lorenzdorf (Wawrów) 1a, 1c, 1d, 1f, 2g.
Lossow (Włostów) 1c, 1d, 1f.
Lotzen (Łośno) 1b, 1c, 1d, 1g.
Louisenau (Ludzisławice) 1b, 1c, 1f.
Ludwigshorst (Lubczyno) 2a, 1b, 1c, 1d, 1d¹, 1f, 1g.
Ludwigsruh (Lubiszyn) 1c, 2d, 1f, 1h.
Marienspring (Marzęcin) 1f.
Marienwiese (Mąkoszyce) 1d, 1f.
Marwitz (Marvice) 6a, 1b, 1c, 1d, 2f.
Massin (Mosina) 4a, 1b, 1c, 1d.
Massiner Heide, Forst (Mosińska Puszcza, Lasy) 1c, 1d, 1f, 1g.
Massow (Maszewo) 2f.
Morn (Murzynowo) 5a, 1f, 1g.
Neuendorf (Chróścik) 3a, 1b, 2c, 2d, 1f.
Ober Alvensleben (Krupczyn) 1b, 1c, 1d.
Ober Gennin (Jeniniec) 1b, 1c, 1d, 1f.
Plonitz (Płonice) 1c, 1d.
Pollychen (Stare Polichno) 2a, 1c, 1d, 1f, 4g, 3h.
Pollychener Holländer (Nowe Polichno) 1d, 1h.
Pyrehne (Pyrzany) 2a, 1b, 1d, 2f, 2h.
Ratzdorf (Raclaw) 5a, 1f, 1h.
Raumerswalde (Roszkowice) 1a, 1d.
Rohrbruch (Rybakowo) 1c, 1d, 1f, 1h.
Rosswiese (Zieleniec) 1a, 1c, 1d, 1h.
Scharnhorst (Grzybno)⁴⁵ 1d, 1f, 1h.
Schönewald (Krasowiec) 1b, 1c, 1d, 1h.
Schützensorge (Kłopotowo) 1h.
Seidlitz (Siedlice) 1a, 1b, 1c, 2d, 2e, 1f, 1h.
Stennewitz (Stanowice) 4a, 1c, 2d, 2f, 2h.
Stolberg Nm. (Kamień Mały) 1d, 1g.
Stolzenberg (Różanki) 6a, 2d, 2f, 2g, 1h.
Tamsel (Dąbroszyn) 1b, 2c, 2d, 1f, 1g, 1h.

⁴⁵ Dziś część miasta Witnica.

Tornow (Tarnów) 8a, 1b, 1c, 1d, 1f.
 Unter Gennin (Podjenin) 1b, 1c, 1d, 1g.
 Vietz (Ostb.) (Witnica) 5a, 1b, 5c, 7d, 1d', 3f, 8g, 1h.
 Warnick (Warniki) 1a, 1c, 1d, 1f, 2g.
 Wepritz (Wieprzyce) 5a, 1b, 1c, 1d, 1e, 1f, 3g, 1h.
 Wildenower Försterei (Wilanów) 1c, 1f, 1h.
 Wormsfelde (Wojcieszyce) 2a, 1b, 1c, 1d, 1f, 1h.
 Woxholländer (Oksza) 1c, 1d, 1f, 1h.
 Zantoch (Santok) 3a, 1c, 4d, 1f, 1g, 1h.
 Zanzhausen (Santoczno) 1a, 1b, 1c, 1d, 1f, 3g, 1h.
 Zanzin (Santocko) 2a, 1c, 1d, 1f, 1g, 1h, 1i.
 Zechow (Czechów) 2a, 1b, 1f, 1g, 1h.

Oznaczenia poszczególnych serii akt:

- a - recesy
- b - Alphabetische Namenverzeichnis (alfabetyczne spisy właścicieli)
- c - Flurbuch mit Artikelverzeichnis (księgi parcel z art. matrykuły)
- d - Mutterrolle (matrykuły podatku gruntowego)
- d¹ - Abschrift der Mutterrolle (odpisy matrykuły podatku gruntowego)
- e - Gebäudesteuerrolle (księgi podatku budynkowego)
- f - Fortschreibungsvermessungsrisse (księgi pomiarów uzupełniających)
- g - Feldbuch (księgi polowe)
- h - Handrisse (szkice podstawowe)
- i - Eigentumswelches (wykazy zmian właścicieli)

Załącznik nr 2

Gminy powiatu międzyrzeckiego (*Kreis Meseritz*) w układzie alfabetycznym z określeniem ilości ksiąg podatku budynkowego

Skróty oznaczają: „stadt.” - Stadtbezirk; „guts.” - Gutsbezirk; brak skrótu oznacza - Gemeindebezirk.

Alt Jablonke (Jabłonka Stara) 2
 Altenhof (Stary Dwór) 2
 Altenhof /guts./ (Stary Dwór) 1
 Altvorwerk (Stary Folwark) 2
 Amtskassner (Toczeń) 2

- Bauchwitz (Bukowiec) 2
Bauchwitz /guts./ (Bukowiec) 2
Bentschen /stadt./ (Zbąszynek) 4
Betsche /stadt./ (Pszczew) 2
Birkenhorst (Świdwowiec) 2
Bobelwitz (Bobowicko) 2
Bobelwitz /guts./ (Bobowicko) 2
Bohlen (Boleń) 3
Brandorf (Przyprostynia) 2
Brausendorf (Brudzewko) 2
Brätz /stadt./ (Brójce) 3
Chlastawe (Chlastawa) 2
Chlastawe /guts./ (Chlastawa) 2
Deutsch Böhmisch (Czeskie Nowe) 2
Deutshhöhe (Przychodzko) 2
Dombrowo (Dąbrowo) 2
Dürriettel (Lutol Suchy) 2
Eschenwalde (Jasieniec) 2
Friedenau (Jastrzębsko) 2
Friedenhorst (Jastrzębsko Stare) 2
Georgsdorf (Święty Wojciech) 2
Glasberg (Głazewo) 1
Glashütte (Szkłana Huta) 2
Glozewo (Głazewo) 3
Gross Dammer (Dąbrówka Wielkopolska) 2
Gross Dammer /guts./ (Dąbrówka Wielkopolska) 2
Gross Münche (Mnichy) 1
Grubske (Grubsko) 2
Grunzig (Goruńsko) 3
Grunzig /guts./ (Goruńsko) 2
Heidemühl (Borowy Młyn) 2
Hiller Gärtringen (brak odpowiednika polskiego) 6
Hochwalde (Wysoka) 2
Hüttenhauand (Zachodzko) 2
Janowo (Janowo) 2
Kainscht (Kęszycyca) 2
Kalau (Kaława) 2

Koschmin (Kozmin) 2
Kranz (Kręcko) 2
Kranz /guts./ (Kręcko) 3
Kroschnitz (Chrośnica) 2
Krzyszkowko (Krzyszkowo) 2
Krzyszkowko /guts./ (Krzyszkowo) 2
Kulkau (Kuligowo) 2
Kunik (Chojnik) 2
Kupferhammer (Miedzichowo) 2
Kurzig (Kursko) 2
Kurzig /guts./ (Kursko) 2
Kuschten (Kosieczyn) 2
Kuschten /guts./ (Kosieczyn) 4
Kutschkau (Chociszewo) 2
Kutschkau /guts./ (Chociszewo) 3
Lagowitz (Łagowiec) 3
Lagowitz /guts./ (Łagowiec) 2
Lentschen (Łęczno) 2
Lewitz (Lewice) 3
Lewitz /guts./ (Lewice) 4
Lewitz Hauland (Lewiczynek) 2
Lomnitz (Łomnica) 4
Lomnitz /guts./ (Łomnica) 2
Lowin (Łowyń) 2
Luben Hauland (Lubień) 2
Meseritz /stadt./ (Miedzyrzecz) 2
Meseritz Schloss /guts./ (Międzyrzecz - Zamek) 2
Nandel (Nądnia) 2
Neudorf (Nowa Wieś Zbąska) 2
Neudorf Schloss /guts./ (Nowa Wieś - Zamek) 3
Neu Jablonke (brak odpowiednika polskiego) 2
Neuschilln (Silna Nowa) 2
Nipter (Nietoperek) 2
Obergörzig (Gorzyca) 2
Obergörzig /guts./ (Gorzyca) 2
Panwitz /guts./ (Panowice) 2
Paradies (Gościkowo) 2

Pierzyn (Perzyn) 2
Pierzyn /guts./ (Perzyn) 2
Pieske (Pieski) 2
Pieske /guts./ (Pieski) 2
Politzig (Policko) 2
Politzig /guts./ (Policko) 2
Polnisch Böhmisch (brak odpowiednika polskiego) 2
Punkenhauand (brak odpowiednika polskiego) 2
Reinzig (Rańsko) 2
Rogsen (Rogoziniec) 1
Rybojadel (Rybojady) 1
Samst (Ziemsko) 2
Samst /guts./ (Ziemsko) 2
Sawade (Zawada) 2
Scharzig (Szarcz) 2
Schierzig (Siercz) 3
Schierzig /guts./ (Siercz) 2
Schierzighauand (Sierczynek) 2
Schilln (Silna) 2
Schindelmühl (Szumiąca) 2
Solben (Zółwin) 4
Stalun (Stołuń) 2
Stefanowo (Stefanowo) 2
Stefanowo /guts./ (Stefanowo) 1
Stefanowohauand (Stefanowice) 2
Stocki (Stoki) 2
Strese (Strzyzewo) 2
Swichoczyn (Świechocin) 2
Tirschtiegel /stadt./ (Trzciel) 3
Tirschtiegel Schloss /guts./ (Trzciel - Zamek) 2
Weidenvorwerk (Nowy Dwór) 2
Weidenvorwerk /guts./ (Nowy Dwór) 6
Weissensand (Bielen) 2
Weissensee (Chycina) 2
Weissensee /guts./ (Chycina) 2
Winnitze (Winnica) 2
Wischen (Wyszanowo) 2

Zakrzewko (Zakrzewko) 3
Ziegelscheune (Prądówka) 2
Zielomischel (Zielomyśl) 4
Zielomischel /guts./ (Zielomyśl) 2

Załącznik nr 3

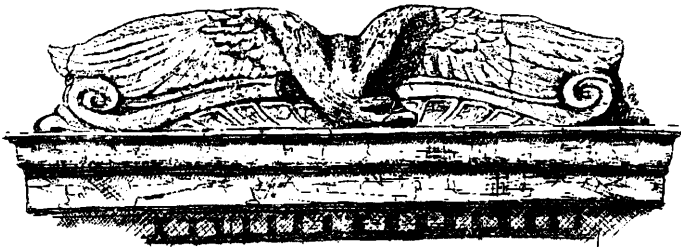
Gminy powiatu skwierzyńskiego (*Kreis Schwerin Warthe*)
w układzie alfabetycznym z określeniem ilości ksiąg katastralnych
poszczególnych serii

Althöfchen (Stary Dworek) 2d.
Altlauske (Stare Dłusko) 1d.
Blesen (Bledzew) 1d.
Briefe (Brzeźno) - -
Eichberg Kolonie (Dębowiec) 1d.
Falkenwalde (Sokoła Dąbrowa) 1d.
Freude (Ociesze) 1d.
Gollmütz (Chełmsko) 2d.
Goray (Goraj) 3d.
Grob Krebbel (Krobielewo) 1d.
Hermsdorf (Nowa Niedzwica) 2d.
Hoffnung (Nadziejewki) 1d.
Kalzig (Kalsko) 2d.
Kaza (Koza) 1d.
Klein Krebbel (Krobielewko) 1d.
Krebbelmühl (Zamyślin) 1d.
Krintze (Skrzynice) 1d.
Lauske (Krasne Dłusko) 1d.
Liebuch (Lubikowo) 2d.
Marienwalde (Gaj) 1d.
Neudorf (Nowa Wieś) 2d.
Neugörzig (Nowe Gorzycko) 2d.
Neuhaus (Nowy Dwór) 3d, 1e.
Neulauske (Nowe Dłusko) 1d.
Neuvorwerk (Krzywoklaszcz) 1d.
Orlowce (Orłowce) 1d.
Oscht (Osiecko) 2d.

Pechlüge (Trąbki) 1d.
Poppe (Popowo) 2d.
Prittisch (Przytoczna) 2d.
Rokitten (Rokitno) 2d.
Rosenthal Hauland (Poręba) 1d.
Schneidemühl Hauland (Piłka) 1d.
Schweinert (Świniary) 1b, 1c.
Schweinert Forst (Świniarki) 1c, 2d, 1e.
Schweinert Hauland (Świniarki) 1d, 1f.
Schwerin (Warthe) (Skwierzyna) 2a, 1b, 3c, 3d, 6e, 7f, 1g.
Schwerin Forst (Skwierzyńskie Lasy) 1d.
Schwirle (Twierdzielewo) 1d.
Seewitz (Jeziorce) 1d.
Semmritz (Zemsko) 1d.
Striche (Strychy) 2d.
Striche Hauland (Stryszewo) 2d.
Trebisch (Trzebiszewo) 1d, 1e.
Waitze (Wiejce) 1d.
Waitze Forst (Wiejcewskie Lasy) 1b, 1d, 1e, 1f.
Wierzebaum (Wierzbno) 2d.

Oznaczenia poszczególnych serii akt:

- a - Alphabetische Namenverzeichnis (alfabetyczne spisy właścicieli)
- b - Flurbuch mit Artikelverzeichnis (księgi parcel z art. matrykuły)
- c - Mutterrolle (matrykuły podatku gruntowego)
- d - Gebäudesteuerrolle (księgi podatku budynkowego)
- e - Fortschreibungsvermessungsrisse (księgi pomiarów uzupełniających)
- f - Feldbuch (księgi polowe)
- g - Handrisse (szkice podstawowe)

ul. Słowackiego 4